

Peter
Handke

**PSOVANJE
PUBLIKE**

i druge drame

Izbor

Žarko Radaković

Preveli s nemačkog
Maja Anastasijević, Bojana Denić,
Jelena Kostić Tomović i Žarko Radaković

■ Laguna ■

Naslov originala

Peter Handke

PUBLIKUMSBESCHIMPFUNG UND ANDERE SPRECHSTÜCKE

KASPAR

DIE STUNDE DA WIR NICHTS VONEINANDER WUSSTEN

WARUM EINE KÜCHE?

UNTERTAGBLUES. EIN STATIONENDRAMA

IMMER NOCH STURM

DIE SCHÖNEN TAGE VON ARANJUEZ

ZDENĚK ADAMEC

Publikumsbeschimpfung © Suhrkamp Verlag Frankfurt
am Main 1966

Kaspar © Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1968

Die Stunde da wir nichts voneinander wußten © Suhr-
kamp Verlag Frankfurt am Main 1992

Untertagblues. Ein Stationendrama © Suhrkamp Verlag
Frankfurt am Main 2003

Warum eine Küche? © Suhrkamp Verlag Frankfurt am
Main 2003

Immer noch Sturm © Suhrkamp Verlag Frankfurt am
Main 2010

Die schönen Tage von Aranjuez © Suhrkamp Verlag Ber-
lin 2012

Zdeněk Adamec © Suhrkamp Verlag Berlin 2020

Translation copyright © za srpsko izdanje 2023, LAGUNA

PSOVANJE PUBLIKE

i druge drame

Sadržaj

PSOVANJE PUBLIKE i drugi govorni komadi.	9
(prevele Maja Anastasijević i Jelena Kostić Tomović)	
KASPAR	95
(prevele Jelena Kostić Tomović i Bojana Denić)	
ČAS TOKOM KOJEG NISMO ZNALI NIŠTA JEDNI O DRUGIMA.	193
(preveo Žarko Radaković)	
PODZEMNI BLUZ	229
(prevela Jelena Kostić Tomović)	
ZAŠTO KUHINJA?	291
(preveo Žarko Radaković)	
JOŠ UVEK OLUJA.	315
(preveo Žarko Radaković)	
LEPI DANI U ARANHUEZU	421
(prevela Bojana Denić)	
ZDENJEK ADAMEC	457
(prevela Bojana Denić)	

Žarko Radaković: <i>Totalni teatar Petera Handkea</i>505
<i>O piscu.</i>517

PSOVANJE PUBLIKE
i drugi govorni komadi

Psovanje publike

Prevela
Maja Anastasijević

Za

Karlhajncu Brauna, Klausu Pajmana, Baša Pajmana,
Volfganga Vinsa, Petera Štajnbaha, Mihaela Grunera, Ulriha
Hasa, Klausu Ditera Rentsa, Ridigera Foglera, Džona Lenona

ČETIRI GOVORNIKA

Uputstva za glumce

Slušati litanije u katoličkim crkvama.

Slušati povike bodrenja i uvredljivo skandiranje na fudbalskim igralištima.

Slušati skandiranje na masovnim okupljanjima.

Slušati okretanje točkova bicikla postavljenog na sedište do tačke mirovanja žbica i gledati u žbice do njihove tačke mirovanja.

Slušati kako zvuk mešalice za beton nakon paljenja motora postepeno postaje sve glasniji.

Slušati upadanje u reč tokom debata.

Slušati pesmu *Tell me* Rolingstounsa.

Slušati istovremene dolaske i odlaske vozova.

Slušati *Hit paradu* Radija Luksemburg.

Slušati simultane prevodioce u Ujedinjenim nacijama.

U filmu *Zamka* odslušati dijalog šefa mafije (Li Dž. Kob) sa lepticom u kojem leptica pita šefa mafije koliko će još ljudi narediti da se ubije, na šta je šef, zavaljujući se u fotelju, pita: „A koliko ih još ima?“

Pogledati filmove Bitlsa.

Videti kako se u prvom filmu Bitlsa Ringo Star smeška kada, nakon što su mu se ostali podsmevali, sedne i počne da udara u bubnjeve.

U filmu *Čovek sa Zapada* osmotriti lice Garija Kupera.

U istom filmu pogledati scenu umiranja nemog čoveka koji, sa metkom u telu, čitavom dužinom puste ulice prolazi kroz napušteni grad i hramajući i poskakujući ispušta one prodorne krike.

Gledati majmune kako oponašaju ljude i lame kako pljuju u zoološkom vrtu.

Posmatrati pokrete danguba i dokoličara dok hodaju ulicama ili se kockaju za slot-mašinama.

Kada posetioci stupe u prostoriju predviđenu za njih, dočekuje ih poznata atmosfera uoči početka komada. Možda se iza spuštene zavese čak čuje zvuk nekih predmeta koji među posetiocima treba da izazove utisak pomeranja i postavljanja kulisna na predviđeno mesto. Na primer, povlači se sto preko cele pozornice, ili se uz veliku buku postavi nekoliko stolica, koje se potom ponovo odnesu na stranu. Gledaoci u prvim redovima mogu da čuju i tobožnje majstore scene kako šapuću uputstva iza bine i tobožnje radnike kako se sporazumevaju iza zavese. Možda bi bilo svrsishodno da se za to iskoriste magnetofonski snimci drugih komada u kojima se pre podizanja zavese stvarno pomeraju predmeti. Da bi se bolje čuli, ti zvuci se još i pojačavaju. Tipiziraju se i stilizuju tako da u njima zavladaju red i zakonitost. I u gledalištu se treba postarati za pozorišnu atmosferu. Razvodnici usavršavaju uobičajenu revnost, kreću se još zvaničnije i odmerenije, sa još više stila prigušuju uobičajeni šapat. Njihova izveštačenost deluje zarazno. Programi su u luksuznoj opremi. Ne sme se zaboraviti ponavljanje poziva zvonom. Ono se oglašava u sve kraćim razmacima. Postepeno gašenje svetala po mogućnosti se odlaže još malo. Možda može

da se odvija u fazama. Pokreti razvodnika, koji sada zatvaraju vrata, izuzetno su svečani i upadljivi. Ali oni su ipak samo razvodnici. To ne treba da ima simboličan efekat. Oni koji kasne nemaju pristup. Posetioce u neprikladnoj odeći ne puštaju unutra. Pojam neprikladne odeće treba shvatiti što šire. Niko u gledalištu ne treba da bude upadljivo odeven i da bude oči. Bar gospoda treba da budu u tamnoj odeći, da nose sako, belu košulju i neupadljivu kravatu. Dame, po mogućnosti, treba da izbegavaju jarke boje. Nema mesta za stajanje. Kad se vrata zatvore, a svetla postepeno ugase, i iza zavese postepeno zavlada tišina. Tišina iza zavese i tišina koja nastupi u gledalištu liče jedna na drugu. Publika još izvesno vreme zuri u zavesu, koja se gotovo neprimetno pomera i možda čak nadiže od tobožnjeg protrčavanja. Zatim se zavesa smiri. Prođe još kratko vreme. Onda se zavesa polako podigne i oslobodi pogled. Kada svi mogu da vide pozornicu, četiri govornika iz pozadine kreću napred. U hodu ih ne ometa nijedan predmet. Pozornica je prazna. Dok se, neobavezno odeveni, hodom koji ništa ne nagoveštava, kreću ka pročelju, ponovo se pale svetla, na pozornici i u gledalištu. Jačina osvetljenja ovde i tamo otprilike je ista, ne smeta očima. Osvetljenje je obično, na primer, poput onog koje se pali posle završetka predstave. Jačina svetlosti na sceni i u gledalištu ostaje nepromenjena sve vreme dok traje komad. Dok prilaze, govornici još ne gledaju u publiku. U hodu i dalje probaju. Reči koje izgovaraju ni slučajno ne upućuju slušaocima. One, zasada, ni slučajno ne smeju biti namenjene publici. Za govornike ona još ne postoji. Prilazeći, pomeraju usne. Malo-pomalo njihove reči postaju razgovetne i na kraju glasne. Izgovorene psovke se sudaraju. Govornici govore svaki za sebe, bez ikakvog reda. Preuzimaju reči jedni od drugih. Uzimaju jedni drugima reči iz usta. Govore zajedno. Govore svi u isto vreme, ali različite reči. Ponavljaju reči. Govore glasnije. Viču. Međusobno razmenjuju reči koje vežbaju. Na kraju zajedno uvežbavaju jednu reč. U ovoj predigri koriste sledeće

reči (redosled nije važan): *Nakaze, pajaci, buljavci, mučeni-
ci, vreće za udaranje, zijala*. Treba težiti nekoj vrsti zvučne
ujednačenosti. Osim zvučne, međutim, ne treba da se stvori
nikakva druga slika. Psovanje nikome nije upućeno. Iz načina
na koji govore ne treba da proizađe nikakav smisao. Pre kraja
probe psovanja govornici stižu do pročelja pozornice. Spon-
tano zauzimaju mesta, ali ipak su na neki način raspoređeni.
Nisu potpuno nepomični – reči koje treba da izgovore nagone
ih na određeni pokret. Sada gledaju u publiku, ali nikoga ne
gledaju pravo u oči. Još neko vreme ćute. Okupljaju se. Zatim
počinju da govore. Redosled kojim govore je proizvoljan. Svi
govornici su otprilike podjednako uposleni.

Dobro došli.

Ovaj komad je prolog.

Ovde nećete čuti ništa što još niste čuli.

Ovde nećete videti ništa što još niste videli.

Ovde nećete videti ništa od onoga što ste ovde uvek gledali.

Ovde nećete čuti ništa od onoga što ste ovde uvek slušali.

Slušaćete ono što ste inače gledali.

Slušaćete ono što ovde inače niste gledali.

Nećete gledati pozorišnu predstavu.

Vaša želja da nešto vidite neće biti zadovoljena.

Nećete videti igru.

Ovde se neće igrati.

Videćete pozorišnu predstavu bez slika.

Nešto ste očekivali.

Možda ste nešto drugo očekivali.

Očekivali ste rekvizite.

Niste očekivali rekvizite.

Očekivali ste atmosferu.

Očekivali ste neki drugi svet.

Niste očekivali neki drugi svet.

U svakom slučaju, očekivali ste nešto.

U krajnjem slučaju, očekivali ste ono što ovde čujete.

Ali i u tom slučaju, očekivali ste nešto drugo.

Sedite u redovima. Formirate uzorak. Sedite u određenom redu. Vaša lica su okrenuta u određenom smeru. Sedite podjednako udaljeni jedni od drugih. Vi ste auditorijum. Činite celinu. Vi ste slušaoci koji se nalaze u gledalištu. Vaše misli su slobodne. Još imate svoje misli. Gledate kako govorimo i slušate kako govorimo. Vaše disanje se usklađuje. Vaše disanje se prilagođava ritmu našeg disanja dok govorimo. Dišete onako kako mi govorimo. Malo-pomalo, mi i Vi* postajemo celina.

Ništa ne mislite. Ni o čemu ne razmišljate. Promišljate. Ne promišljate. Nesputani ste. Vaše misli su slobodne. Govoreći Vam to, neprimetno se uvlačimo u Vaše misli. Imate skrivene misli. Govoreći Vam to, neprimetno se uvlačimo u Vaše skrivene misli. Promišljate. Slušate. Sagledavate. Ne sagledavate. Ne mislite. Vaše misli nisu slobodne. Vi ste sputani.

Gledate u nas dok razgovaramo s Vama. Niste *gledaoci*. Gledate u nas. Mi gledamo u Vas. Nezaštićeni ste. Više niste u prednosti

* U nemačkom jeziku, kada persiramo nekome, lična zamenica u odgovarajućem obliku piše se velikim početnim slovom ne samo u jednini, već i u množini, a u prevodu je na tim mestima ostavljeno veliko slovo da bi se napravila razlika u odnosu na mesta na kojima se glumci obraćaju publici bez persiranja. (Prim. prev.)

koju imaju oni što iz mraka gledaju prema svetlosti. Mi više nismo u nepovoljnom položaju onih što iz svetlosti gledaju u mrak. Vi niste *gledaoci*. Vi gledate u nas, a mi gledamo u Vas. Na taj način, mi i Vi malo-pomalo postajemo celina. Umesto da kažemo Vi, pod određenim pretpostavkama, možemo da kažemo i mi. Nalazimo se pod jednim krovom. Mi smo zatvorena grupa.

Vi niste *slušaoci*. Vi *nas slušate*. Više niste prisluškiivala iza zida. Otvoreno Vam govorimo. Naši razgovori se više ne odvijaju upravo u odnosu na Vaše poglede. Vaši pogledi više ne presecaju naše razgovore. Naše reči i Vaši pogledi međusobno više ne obrazuju ugao. Niste zapostavljeni. Više se ne odnosimo prema Vama kao prema onima koji samo dobacuju. Nije potrebno da donosite sud o nekom zbivanju ovde iz žablje i ptičje perspektive. Ne treba da izigravate sudije. Više ne postupamo prema Vama kao prema gledalištu kome možemo da se obratimo u međuvremenu. Ovo nije predstava. Ovde nema u međuvremenu. Ovde nema zbivanja koje treba da deluje na Vas. Ovo nije gluma. Mi ne izlazimo iz uloge da bismo Vam se obratili. Ne trebaju nam iluzije da bismo srušili Vaše iluzije. Ništa Vam ne pokazujemo. Ne prikazujemo sudbine. Ne prikazujemo snove. Ovo nije izveštaj. Ovo nije dokumentarna predstava. Ovo nije isečak stvarnosti. Ništa Vam ne pričamo. Ne delujemo. Ne prikazujemo Vam radnju. Ništa ne predstavljamo. Ne stvaramo privid bilo čega. Samo govorimo. Igramo tako što Vam se obraćamo. Kada kažemo mi, možda mislimo i na Vas. Ne prikazujemo Vašu situaciju. U nama ne možete da prepoznate sebe. Mi ne predstavljamo nikakvu situaciju. Ne treba da se osećate pogođenim. Ne možete da se osećate pogođenim. Ne držimo ogledalo ispred Vas da biste se videli u njemu. Nije reč o Vama. Reči su Vam upućene. obraćamo Vam se. obraćaćemo Vam se. Dosađivaćete se ako ne želite da vam se obraćamo.

Ne uživljavate se. Ne pratite radnju. Ništa ne sagledavate. Ovde ne doživljavate intrige. Ništa ne doživljavate. Ništa ne

zamišljate. Ne treba ništa da zamišljate. Ne trebaju Vam pretpostavke. Ne treba da znate da je ovo ovde pozornica. Ne treba Vam očekivanje. Ne treba da se zavalite u sedište puni očekivanja. Ne treba da znate da se ovde samo glumi. Mi ne pravimo priče. Vi ne pratite zbivanje. Vi ne učestvujete u igri. Ovde Vama smeštaju igru. Ovo je igra reči.

Ovde pozorište ne dobija što je svojstveno pozorištu. Ovde Vaša očekivanja neće biti ispunjena. Želja da nešto vidite neće biti zadovoljena. Nećemo Vas zapaliti. Neće biti treperenja od uzbuđenja. Ove daske ne znače svet.* One su sastavni deo sveta. Ove daske služe zato da na njima stojimo. Ovo nije neki drugi svet u odnosu na Vaš. Više niste gledaoci preko plotu. Vi ste tema. Vi ste u žiži. Vi ste u žarištu naših reči.

Ovde se ne izvodi predstava. Ne vidite zidove koji se klimaju. Ne čujete tobožnji zvuk vrata koja se zatvaraju. Ne čujete škripanje sofe. Ne vidite utvare. Nemate priču. Ne vidite sliku nečega. Ne vidite čak ni nagoveštaj slike. Ne vidite zagonetke u slikama. Ne vidite ni praznu scenu. Praznina ove pozornice ne podražava neku drugu prazninu. Praznina ove pozornice ništa ne znači. Ova pozornica je prazna zato što bi nam stvari samo smetale. Prazna je zato što nam stvari ne trebaju. Ova pozornica ništa ne predstavlja. Ona ne predstavlja neku drugu prazninu. Pozornica j e s t e prazna. Ne vidite stvari koje podražavaju neke druge stvari. Ne vidite mrak koji stvara iluziju nekog drugog mraka. Ne vidite sjaj koji stvara iluziju nekog drugog sjaja. Ne vidite svetlost koja stvara privid neke druge svetlosti. Ne čujete zvukove koji podražavaju neke druge zvukove. Ne vidite prostor koji stvara privid nekog drugog prostora. Ovde ne doživljavate vreme koje ukazuje na neko drugo vreme. Ovde na pozornici vreme nije drugačije od vremena tamo kod Vas. Naše lokalno vreme je isto. Nalazimo se na istim mestima.

* Kao što Fridrih Šiler kaže u svojoj *Odi radosti*. (Prim. prev.)